

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
VALSTSTIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS PREZIDENTA
PILNVARAS DEFENSĪVĀS FUNKCIJAS ĪSTENOŠANĀ**

BAKALaura DARBS

Autors: Sintija Stivriņa

Studenta apliecības Nr.: ss13119

Darba vadītājs: Asoc.prof., Dr.iur. Annija Kārklīņa

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā “Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas īstenošanā” autore analizē Valsts prezidenta pilnvaras valsts aizsardzības jomā, salīdzinot Latvijas regulējumu ar ārvalstīm, kā arī izskata nepieciešamos grozījumus pašreizējā regulējumā.

Darba mērķis ir izvērtēt, vai pastāvošais Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvaru regulējums defensīvās funkcijas ietvaros ir adekvāts mūsdienu tiesiskajā telpā, skatot šīs pilnvaras kopsakarā ar ārvalstu regulējumu.

Darba rezultātā autore konstatē atsevišķas nepilnības pašreizējā Latvijas regulējumā, līdz ar to arī piedāvā iespējas, kā esošo Valsts prezidenta pilnvaru defensīvās funkcijas ietvaros regulējumu padarīt efektīvu un mūsdienīgu.

Atslēgas vārdi: Valsts prezidents, Valsts prezidenta pilnvaras, defensīvā funkcija, nacionālā drošība, Satversme.

ANNOTATION

In bachelor thesis “Republic of Latvia President’s authorities regarding defense function” the author analyzes state president’s authorities in national defense area, comparing legal regulation in Latvia and foreign countries, as well as looks for possible changes in current regulation.

The target of bachelor thesis is to evaluate whether current legal regulation of President’s of the Republic of Latvia powers regarding defense function is appropriate in modern judicial area, looking at these powers in conjunction with foreign law.

In the end of the bachelor’s thesis the author states certain inadequacies in current regulation, thus offer opportunities how to change current regulation so that would be efficient and modern.

Key words: President of the state, powers of the president, defense function, national defense, constitution.

SATURS

Anotācija.....	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1.Valsts prezidenta defensīvās funkcijas izpratne	7
2.Valsts prezidenta defensīvās funkcijas vēsturiskā attīstība Latvijas Republikā.....	10
2.1 Defensīvā funkcija starpkaru periodā	10
2.2 Defensīvā funkcija pēc neatkarības atjaunošanas.....	12
3.Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros Latvijas Republikas normatīvajos aktos.....	15
3.1 Valsts prezidents kā bruņoto spēku augstākais vadonis	15
3.2 Tiesības pasludināt karu	18
3.3 Tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus	22
3.4 Tiesības koordinēt valsts aizsardzības institūciju darbu un nominēt amatpersonas	24
3.5 Tiesības piešķirt un atņemt dienesta pakāpes	26
3.6 Tiesības kolektīvās aizsardzības ietvaros	27
4.Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvaru defensīvās funkcijas jomā regulējuma pilnveides iespējas	29
4.1 Kara stāvokļa pasludināšana, tostarp pildot starptautiskās saistības	29
4.2 Virspavēlnieka statuss	32
Kopsavilkums	34
Izmantoto avotu saraksts	36

IEVADS

Jau ilgu laiku sabiedrībā notiek diskusijas par Latvijas Republikas Valsts prezidenta institūtu, kā arī par iespējamo nepieciešamību mainīt Valsts prezidenta ievēlēšanas sistēmu, tiesību un pienākumu apjomu. Tomēr kā norādījuši tiesību zinātnieki, šo diskusiju autori bieži uzskata, ka ar radikālām valsts iekārtas formas maiņām tiks novērsti atsevišķi Latvijas demokrātijas trūkumi, kas bieži traucē demokrātijas sistēmas funkcionēšanai augstā līmenī.¹ Kā norādījuši eksperti, un kam piekrīt arī darba autore, demokrātijas problēmas nav saistītas ar pastāvošo valsts iekārtu, bet gan sabiedrības spējām izprast demokrātisko iekārtu un to pareizi vadīt. Lai atrisinātu šīs problēmas, vispirms ir nepieciešams analizēt un izprast pastāvošo iekārtu, jo, iespējams, mainot pašreizējo regulējumu esošās iekārtas ietvaros, nemaz nav nepieciešams radikāli mainīt valsts iekārtas formu.

Kā arī īpaši aktuāli pēdējā laikā kļuvuši nacionālās drošības jautājumi visā pasaulē. Pēdējie notikumi, kas risinājušies Austrumeiropā liek bažīgi skatīties uz nacionālās drošības politikas īstenošanu Latvijā un pasaulē kopumā. Nacionālā drošība cieši saistīta ar Valsts prezidenta institūtu, jo tieši Latvijas Republikas prezidentam Satversmē piešķirts bruņotā spēka augstākā vadoņa statuss, kā arī citas pilnvaras. Darba temata aktualitāti pamato arī Saeimas izveidotā darba grupa “Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai”, kuras darba kārtībā ir detalizēta prezidenta pilnvaru iztīrīšana.

Tieši šī iemesla dēļ autore uzskata, ka nepieciešams aktualizēt jautājumus par Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvarām īstenojot defensīvo jeb aizsardzības funkciju. Autore uzskata, ka valsts pamatlikumā ietvertais regulējums vietām ir novecojis un to nepieciešams grozīt. Tieši tāpēc autore kā sava darba mērķi izvirza izvērtēt, vai pastāvošais Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvaru regulējums defensīvās funkcijas ietvaros ir adekvāts mūsdienu tiesiskajā telpā, skatot šīs pilnvaras kopsakarā ar Lietuvas, Igaunijas, Somijas, Polijas un Ungārijas regulējumu.

Vadoties no izvirzītā mērķa, seko uzdevumi:

1. Izpētīt Valsts prezidenta defensīvās funkcijas vēsturisko attīstību,
2. Noteikt un analizēt Latvijas Valsts prezidenta tiesības un pilnvaras,
3. Salīdzināt Latvijas Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros ar ārvalstu Valsts prezidentu pilnvarām šajā jomā,
4. Sniegt autores viedokli par regulējuma pilnveides iespējām.

---

¹ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 7.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi un uzdevumus, darbā izmantotas vairākas zinātniskās pētniecības metodes. Vispirms jau vēsturiskā metode, pētot Satversmē ietvertā regulējuma veidošanos un attīstību. Darbā izmantota arī salīdzinošā metode, salīdzinot Latvijas regulējumu ar ārvalstīs noteikto regulējumu. Autore kā salīdzinošās valstis izvēlējusies Lietuvu un Igauniju līdzīgās vēsturiskās pagātnes dēļ, kā arī Somiju, Poliju un Ungāriju, jo šo valstu konstitūcijas pieņemtas salīdzinoši nesen, līdz ar to tās veidotas mūsdienīgākā veidā. Izmantota arī analītiskā metode, pētot normatīvos aktus un tiesību doktrīnu. Induktīvā metode izmantota, lai no atsevišķiem apgalvojumiem izdarītu vispārīgus secinājumus, savukārt deduktīvā metode – lai no vispārīgas informācijas izspriestu atsevišķus apgalvojumus.

Darbs sastāv no 4.nodaļām, kurās attiecīgi aplūkota Valsts prezidenta defensīvās funkcijas izpratne, tās vēsturiskā attīstība Latvijas Republikā, kā arī plašs Valsts prezidenta pilnvaru defensīvās funkcijas ietvaros iztirzājums. Noslēgumā autore apskata Latvijas regulējuma pilnveides iespējas. Nodaļām ir veidotas arī apakšnodaļas.

Darba tapšanā izmantoti avoti latviešu, angļu un krievu valodās. Darbā galvenokārt analizēts Latvijas Republikas normatīvajos aktos, kā arī ārvalstu konstitūcijās ietvertais regulējums Valsts prezidenta defensīvās funkcijas jomā. Liela nozīme ir arī Saeimas darba grupas par Valsts prezidenta pilnvaru iespējamo paplašināšanu sēdei un tās video ierakstam, kurā ietverta diskusiju autore ņēmusi par pamatu Valsts prezidenta pilnvaru analīzē. Kā arī aktuāls joprojām ir Valsts prezidenta Konstitucionālo tiesību komisijas 2011.gada viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām.

1. VALSTS PREZIDENTA DEFENSĪVĀS FUNKCIJAS IZPRATNE

Defensīvā jeb aizsardzības funkcija aptver Valsts prezidenta pilnvaras rīkoties valsts aizsardzības un militārās administrācijas laukā. Šīs funkcijas īstenošanai Valsts prezidentam piešķirtas plašas pilnvaras, un viņa kompetencē ietilpst bruņoto spēku augstākā vadonība, kara pasludināšana, kā arī nepieciešamo militāro soļu spersana valsts drošības apdraudējuma gadījumā.² Papildus šīm pilnvarām valsts galva arī nominē augstākās militārās amatpersonas, piešķir un atņem dienesta pakāpes, kā arī koordinē aizsardzības institūciju darbu.

Prezidenta pilnvaras un statuss, realizējot defensīvo funkciju, var atšķirties kara un miera laikā³, kā arī tas ir atšķirīgs parlamentārā, prezidentālā un pusprezidentālā republikā.

Parlamentārā republikā noteicošā ir parlamenta virsvara⁴, jo tieši parlaments ir tas konstitucionālais orgāns, kuram varu tieši deleģējusi tauta. Savukārt, Valsts prezidentu ieceļ tautas ievēlētais parlaments, prezidents nenes politisko atbildību par savām darbībām, un galvenais pienākums valsts galvai ir veikt reprezentatīvo funkciju. Tomēr prezidentam piemīt salīdzinoši daudz citu pilnvaru, kas reglamentētas kā konstitūcijā, tā citos tiesību aktos. Šo pilnvaru izmantošana un izmantošanas apjoms ir atkarīgs no personas, kas ieņem valsts galvas amatu.

Latvijas Republikā gluži kā citās demokrātiskās valstīs pastāv varas dalīšanas sistēma, kas iedalās trijos varas atzaros – likumdevēja vara, izpildvara un tiesu vara. Valsts prezidentam ir zināma loma katrā no šiem varas atzariem. Atšķirībā no citiem konstitucionālajiem orgāniem, prezidents nevirza attiecīgā lēmuma procesu no sākuma līdz galam – viņš iesaistās noteiktā situācijā un ar savu darbību dod noteiktu impulsu situācijas atrisināšanā vai uzlabošanā.⁵

Defensīvās funkcijas īstenošana ir saistīta vairāk ar izpildvaras atzaru, jo, Valsts prezidenta rīcība, veicot šo funkciju nemitīgi saistīta ar šīs rīcības saskaņošanu ar Ministru prezidentu vai aizsardzības ministru. Prezidenta pieņemtajiem rīkojumiem un pavēlēm nepieciešama attiecīga kontrasignācija, kas savukārt norāda uz šīs funkcijas saistību ar izpildvaru. Kā norādījusi Satversmes tiesa, “Valsts prezidentam Satversmē *expressis verbis* uzticamās izpildvaras funkcijas tiek pakļautas Ministru kabineta gribai ar kontrasignācijas

---

² Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 127. lpp

³ Pleps.J., Pastars.E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 224.lpp

⁴ Turpat, 106.lpp

⁵ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 20.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

institūta starpniecību”.⁶ Līdzīgu viedokli paudis arī tiesību zinātnieks, docents J.Pleps – viņš norādījis, ka kontrasignācijas pienākums attiecas uz prezidenta funkcijām tikai izpildvaras jomā, tādā veidā garantējot izpildvaras vienotību.⁷ Šādu viedokli apstiprina arī lektors G.Kusiņš, viņš norādījis, ka “kontrasignācijas nepieciešamība balstās uz principu, ka izpildvaras jomā jānodrošina šāda rīkojuma izpilde.”, kā arī ņemot vērā to, ka prezidents nenes politisko atbildību par savu darbību, nepieciešams noteikt Ministru kabineta locekli, kurš būtu atbildīgs par rīkojuma izpildi.⁸

Atšķirībā no parlamentāras valsts iekārtas, prezidentālā un pusprezidentālā valstī Valsts prezidents jau ieņem noteiktu lomu varas dalīšanas sistēmā un ir izpildvaras veicējs. Šādā iekārtā valsts prezidenta institūts ir spēcīgs un prezidentam ir piešķirtas lielas pilnvaras, kuras viņš īsteno patstāvīgi, bez parlamenta vai valdības iejaukšanās, kā arī pats ir politiski atbildīgs par saviem pieņemtajiem lēmumiem un rīkojumiem. Atšķiras arī ievēlēšanas sistēma – prezidentālā un pusprezidentālā valstī prezidents tiek tieši ievēlēts, ne parlamenta iecelts, tāpēc atbildību prezidents nes attiecībā pret tautu, ne parlamentu.⁹ Līdz ar to ir atšķirības arī defensīvās funkcijas ietvaros. Piemēram, Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) konstitūcija nosaka, ka prezidents ir valdības vadītājs, valsts galva un militārais pavēlnieks. ASV valdībai ir monokrātiska struktūra, kurā prezidents veido savu “kabinetu”, izvēlas departamentu vadītājus, kuri ir tieši atbildīgi prezidentam, pakļauti viņa rīkojumiem un viņš tos var atlaist.¹⁰ ASV konstitūcijas 2.pantā regulēts valsts galvas institūts, tur arī norādīts prezidenta statuss “Amerikas Savienoto valstu armijas un flotes virspavēlnieks”¹¹, tā ir arī vienīgā tiešā norāde uz prezidenta saistību ar aizsardzības funkciju konstitūcijā.

Līdzīgi arī pusprezidentālā valstī, piemēram, Krievijā, valsts prezidentam ir daudz lielāka loma un tiesības savu pilnvaru īstenošanā, nekā parlamentārā valstī. Krievijas prezidentam tāpat noteikts statuss būt par armijas augstāko komandieri¹², tomēr prezidents veido un vada valsts Drošības padomi, vienpersoniski ieceļ amatā vai atceļ no tā bruņoto spēku vadību¹³, kā arī bruņotu uzbrukumu gadījumā pats ievieš karastāvokli, par to tikai

---

⁶ Par Radio un televīzijas likuma 46.panta sestās, septītās, astotās un devītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 58. un 91.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedums lietā Nr.2006-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-05-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2016.gada 30.aprīlī]

⁷ Pleps J. Satversmes 72.pants. Jurista Vārds, 2007.gada 20.marts, Nr.12 (465), 18.lpp

⁸ Kusiņš.G. Juristi analizē Valsts prezidentes rīcību un Satversmes 81.pantu. Jurista Vārds, 2007.gada 20.marts, Nr.12 (465), 5.lpp

⁹ Pleps.J., Pastars.E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 108.lpp

¹⁰ Čipeliuss R. Vispārējā mācība par valsti. Rīga: Izdevniecība AGB, 1998, 327.lpp

¹¹ The Constitution of the United States of America, Article 2 (2). Pieejams: <https://www.law.cornell.edu/constitution/overview> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]

¹² Конституция Российской Федерации. статья 87 (1). Pieejams: <http://www.constitution.ru/index.htm> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]

¹³ Ibid. статья 83

paziņojot Valsts Domei un Federācijas Padomei¹⁴, atšķirībā no parlamentārās iekārtas, kurā galvenokārt šādus lēmumus pieņem parlaments.

Defensīvās funkcijas regulējums atrodams galvenokārt konstitūcijās, kas to parasti regulē samērā lakoniski, plašāku regulējumu atstājot nacionālo drošību regulējošos likumos un izstrādātajos plānos.¹⁵ Šādu praksi var novērot arī Latvijas Republikas normatīvajā regulējumā.

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kompetence, īstenojot defensīvo funkciju, noteikta Satversmes 42., 43. un 44.pantā, kas regulē prezidenta pilnvaras attiecīgi būt par bruņoto spēku augstāko vadoni, pasludināt karu un spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus gadījumā, ja rodas apdraudējums valsts drošībai. Papildus šiem pantiem Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros regulētas arī citos normatīvajos aktos, kā piemēram, Nacionālās drošības likumā, Nacionālo bruņoto spēku likumā, Militārā dienesta likumā u.c.

---

¹⁴ Конституция Российской Федерации. статья 87 (2). Pieejams: <http://www.constitution.ru/index.htm> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]

¹⁵ Pleps.J., Pastars.E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 224.lpp

2.VALSTS PREZIDENTA DEFENSĪVĀS FUNKCIJAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA LATVIJAS REPUBLIKĀ

Valsts prezidenta defensīvās jeb aizsardzības funkcijas izcelsme ir vēsturiska, tā pamatota ar pirmsdemokrātisko valsts iekārtu uzbūvi, kur pārvaldes un militārā vara bija koncentrēta vienas personas rokās.¹⁶

Latvijas Republikas Satversmē jau vēsturiski ietverts regulējums prezidenta defensīvās funkcijas jomā, kad Satversmes Sapulcē notika aktīvas diskusijas par Latvijas Republikas pamatlikuma tekstu un tur ietvērto regulējumu. Aizsardzības jautājumi aktuāli bijuši gan starpkaru periodā, gan arī pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas.

2.1 Defensīvā funkcija starpkaru periodā

1918.gadā, dibinot Latvijas Republiku, varu valstī īstenoja Tautas Padome. Pēc tam varu pārņēma Satversmes Sapulce, kuras galvenais uzdevums tika noteikts valsts pamatlikuma jeb konstitūcijas izstrāde.¹⁷ Lai to izdarītu, tika izveidota Satversmes komisija, kas trīs gadu garumā strādāja pie Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversmes) teksta. Analizējot Satversmes Sapulces stenogrammas un deputātu paskaidrojumus par konkrētajiem Satversmes pantiem, var nonākt pie secinājumiem, ar kādu mērķi konkrētais pants ietverts Satversmē un kāpēc Valsts prezidentam piešķirtas šādas pilnvaras.

Sākotnēji Satversmes komisija piedāvāja šādu Satversmes 42.panta redakciju (tajā brīdī – 40.panta, autores piezīme) – “Valsts prezidentam ir padots viss valsts bruņotais spēks. Kara laikam viņš ieceļ virspavēlnieku”, tomēr kā norādīja Kārlis Dzelzītis, šāds panta pirmais teikums ir pretrunā ar varas dalīšanas sistēmu parlamentārā republikā, jo šādā veidā, nododot armiju prezidenta padotībā, tā tiktu izņemta no parlamentārās kontroles.¹⁸ Viņš arī norādīja, ka Satversmes komisija šādu panta redakciju argumentē ar politikas nošķiršanu no armijas, tomēr Dzelzītis šādu argumentu nodēvēja par liekulību, paskaidrojot, ka kareivji piedalās vēlēšanās un nav pilnīgi izslēgti no politiskās dzīves. Savukārt Oto Nonācs, lai novērstu pārpratumus piedāvāja panta pirmo daļu izteikt šādā redakcijā – “Valsts prezidents ir valsts bruņotā spēka augstākais vadonis”, kā arī norādīja, ka karaspēka nodošana valsts prezidentam nevar tikt vērtēta kā bīstama, jo jebkādas bīstamas situācijas tiek izslēgtas ar 51.pantu

---

¹⁶ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 82.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

¹⁷ Pleps J. Par Latvijas Republikas Satversmi: vēsture un mūsdienas. Grām. Latvijas Republikas Satversme. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012, 48.lpp

¹⁸ Satversmes sapulces deputāts K.Dzelzītis, Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 15.sēde. 1921.gada 26.oktobrī, 356.lpp

(pašreizējā redakcijā – 53.pants, autores piezīme), kas nosaka, ka “Visiem Valsts prezidenta rīkojumiem jābūt līdzparakstītiem no Ministru prezidenta vai attiecīgā ministra”. Viņš arī norādīja, ka “padot karaspēku pilnīgi kabinetam nebūtu ieteicams tādēļ, ka kabinets var ļoti bieži mainīties un viņš arī ļoti bieži mainās, tātad būtu labāk, ka karaspēks tiktu nodots tādas personas rokās, kura pastāv pa visu parlamenta pastāvēšanas laiku. Ar to būtu radīts stabilāks stāvoklis”.¹⁹

F. Cielēns par šo pantu norādīja, ka pastāv divas varbūtības, skatot šo pantu kopsakarā ar tā brīža Satversmes redakcijas 51.pantu. 51.pants ļauj prezidenta rīkojumus parakstīt (kontrasignēt) gan Ministru prezidentam, gan attiecīgajam ministram, šajā gadījumā – kara ministram. Šāda situācija rada bažas, jo Ministru prezidenta viedoklis var atšķirties no kara ministra domām, līdz ar to pastāv iespēja, ka sarežģītās valsts situācijās garas debates un strīdi attiecībā par prezidenta rīkojumiem attiecībā uz karaspēku ir kaitīgi un pat bīstami. Viņš iesaka armijas lietās saskaņot valsts augstākās izpildu varas rīcību tā, lai tā būtu vienota, noteikta, skaidra un saprotama.²⁰

IV sesijas 15.sēdē tika pieņemts O.Nonāca priekšlikums, un šāda Satversmes 40.panta redakcija saglabājusies arī mūsdienās.

Valsts prezidenta tiesības uz Saeimas lēmuma pamata pasludināt karu²¹ Satversmes sapulces sēdē neizsauca diskusijas, tas tika vienbalsīgi pieņemts.²² Kara pasludināšana gan notiek ne kā Valsts prezidenta gribas izpausme, bet gan uz Saeimas lēmuma pamata. Šāds lēmums ir visai nozīmīgs rīkojums, kas rada jaunas tiesiskas attiecības, uzliek attiecīgām valsts iestādēm un pilsoņiem jaunus pienākumus, tāpēc jāpieņem, ka kara pasludināšanas akts var tikt publicēts vienīgi ar attiecīgu kontrasignāciju.²³

Lielas diskusijas izraisīja arī Valsts prezidenta pilnvaras “spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus, ja kāda cita valsts Latvijas pieteikusi karu, vai ienaidnieks uzbrūk Latvijas robežām”²⁴ Kārlis Dzelzītis norādīja, ka jēdziens “nepieciešamās aizsardzības soļi” ir pārāk nekonkrēts, un situācijā, kad prezidentam šī tiesība būs jāizmanto, viņš tiks nostādīts neveiklā situācijā, jo jēdziens nav skaidrs. Viņš arī norādīja, ka izņēmuma stāvoklī tiesības rīkoties pieder Ministru Kabinetam, līdz ar to situācijā, kad pastāv apdraudējums Latvijas Republikas robežām, Ministru kabinets var gaidīt uz prezidenta rīcību un otrādi, tādā veidā

¹⁹ Satversmes sapulces deputāts O.Nonācs, Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 15.sēde. 1921.gada 26.oktobrī, 358.lpp

²⁰ Satversmes sapulces deputāts F.Cielēns, Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 15.sēde. 1921.gada 26.oktobrī, 359.lpp

²¹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. 43.pants Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]

²² Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 17.sēde. 1921.gada 2.novembrī, 362.lpp

²³ Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 128. lpp

²⁴ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. 42.pants Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]

novilcinot valsts aizsardzību. Dzelzītis piedāvā šīs tiesības nodot Ministru kabinetam, jo tā rokās atrodas pienācīga informācija par karaspēku un valsts robežām.²⁵ J.Purgalis savukārt norādīja, ka valsts aizsardzības nolūkos nepieciešams spert stingrus un noteiktus soļus, kas Valsts prezidentam izdarāms vieglāk nekā Ministru kabinetam.²⁶

Pēc 1934.gada 15.maija apvērsuma, kā rezultātā tika likvidēta demokrātiski veidotā valsts iekārta un nodibināts autoritārs režīms, valdība 1934.gada 18.maijā izdeva deklarāciju, ar kuru līdz Satversmes reformas veikšanai Saeimas funkcijas uzņēmās Ministru Kabinets.²⁷ Formāli šī deklarācija apturēja Satversmes daļu par Saeimas darbību līdz jaunas Satversmes izstrādāšanai, tomēr šādā veidā notika arī attiešanās no varas dalīšanas principa.²⁸ Ulmaņa apvērsums nekādā citādā veidā neietekmēja valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas veikšanā.

2.2 Defensīvā funkcija pēc neatkarības atjaunošanas

1990.gadā 4. maijā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākā padome pieņēma deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”, kā rezultātā tika atjaunota arī Satversmes darbība. Deklarācijas 4.punkts gan apturēja Satversmes darbību līdz jaunās redakcijas pieņemšanai, izņemot Satversmes 1., 2., 3. un 6.pantu, tomēr 1993.gada 6.jūlijā, 5. Saeimai sanākot uz savu pirmo sēdi, tā paziņoja, ka Satversme ar grozījumiem, kas tajā izdarīti ar 1933.gada 21.marta likumu, stājusies spēkā pilnā apjomā.²⁹ Līdz ar to arī pēc neatkarības atjaunošanas valsts prezidenta defensīvās funkcijas saturs palika neizmainīts un saglabāja tādu saturu, kādu ieguva 1922.gadā.

Tomēr kopš Satversmes spēkā stāšanās ir bijušas vairākas iniciatīvas Valsts prezidenta pilnvaru grozīšanai aizsardzības funkcijas ietvaros.³⁰ Jura Bojāra 2001.gadā izstrādātais Satversmes projekts (turpmāk – “Bojāra Satversme”) ietvēra daudz plašāku un detalizētāku Valsts prezidenta pilnvaru apjomu nekā spēkā esošā konstitūcija. Tomēr šis projekts neguva atbalstu nedz Saeimā, nedz arī tiesību zinātnieku vidū. Tomēr jāakcentē, ka šajā piedāvātajā konstitūcijā bija vairākas izmaiņas salīdzinot ar pašreizējo regulējumu – piemēram, “augstākā

²⁵ Satversmes sapulces deputāts K.Dzelzītis, Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 15.sēde. 1921.gada 26.oktobrī, 363.lpp

²⁶ Satversmes sapulces deputāts J.Purgalis, Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 17.sēde. 1921.gada 2.novembrī, 363.lpp

²⁷ Autoru kolektīvs Dr.iur. J. Lazdiņa zinātniskā vadībā, Latvijas valsts tiesību avoti. Valsts dibināšana – neatkarības atjaunošana. Dokumenti un komentāri. Rīga: TNA, 2015, 62.lpp; sk. arī Valdības deklarācija. Pieejams: https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pplissue:/p_001_lgzi1934n21|article:DIVL29|query:Valdības deklarācija|issueType:P [aplūkots 2016.gada 12.martā]

²⁸ Autoru kolektīvs Dr.iur. J. Lazdiņa zinātniskā vadībā, Latvijas valsts tiesību avoti. Valsts dibināšana – neatkarības atjaunošana. Dokumenti un komentāri. Rīga: TNA, 2015, 62.lpp

²⁹ Turpat, 64.lpp

³⁰ 2001.gada Jura Bojāra izstrādātais Satversmes projekts; Nacionālās apvienības priekšlikums 10. Saeimā

vadoņa” statuss tika aizvietots ar “augstāko vadītāju”³¹, kas īsti neatspoguļo prezidenta patiesās pilnvaras attiecībā uz nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, jo Valsts prezidents nevada bruņoto spēku darbību, to dara persona, kurai ir zināšanas un prasmes militārajā jomā un kas tam ir īpaši izvēlēta un apstiprināta – Latvijas gadījumā – Nacionālo bruņoto spēku komandieris. Tālāk tekstā arī parādās tas, ka prezidents faktiski nevada bruņotos spēkus, jo kara laikam viņš ieceļ virspavēlnieku³², kā arī miera laikā NBS vada Saeimas apstiprināts komandieris³³. Vēl viena būtiska izmaiņa, kuru savā Satversmes projektā bija ietvēris prof. J.Bojārs, ir prezidenta tiesības vienpersoniski vai kopā ar Ministru prezidentu veikt nepieciešamos pasākumus valsts drošības garantēšanai un tautas brīdināšanai gadījumā, ja nav iespējams sasaukt Saeimas vai Ministru kabineta ārkārtas sēdi.³⁴ Projektā tomēr saglabātas prezidenta pilnvaras kara pasludināšanu ierosināt Saeimai, kā arī Saeimai nodotas tiesības prezidenta pasludināto ārkārtas stāvokli atcelt.³⁵ Līdz ar to var secināt, ka praktiski Valsts prezidenta pilnvaras netiktu paplašinātas, jo viņam tāpat jāsaņem Saeimas atbalsts, kā arī lēmumu attiecīga kontrasignācija. “Bojāra Satversmē” tika iekļauta arī nodaļa, kas regulē Valsts aizsardzību un nacionālo drošību, šī nodaļa praktiski aptvēra pašreiz spēkā esošos likumus, kas reglamentē valsts aizsardzības jomu, kā arī tur noteiktās Valsts prezidenta pilnvaras tika dublētas ar iepriekšējiem pantiem, kā piemēram, 148.panta pirmajā daļā noteiktais Valsts prezidenta kā bruņoto spēku augstākā vadītāja statuss.

Vēlāk, 2011. gadā, Nacionālā apvienība nāca klajā ar savu likumprojektu par Satversmes grozīšanu. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka grozījumu mērķis ir piešķirt prezidentam lielāku lomu varas dalīšanas sistēmā.

Aizsardzības jomā prezidenta pilnvaras piedāvāts grozīt Satversmes 42.pantā, kur tiesību spert nepieciešamos aizsardzības soļus vietā noteikts prezidenta pienākums to darīt, kā arī Satversmes 43.pantā noteikts, ka “Valsts Prezidentam ir tiesības izsludināt izņēmuma stāvokli, par to divdesmit četru stundu laikā paziņojot Saeimas prezidijam, kuram šāds Valsts Prezidenta lēmums nekavējoties jāceļ priekšā Saeimai”, šādā veidā atņemot šīs tiesības Ministru Kabinetam. Likumprojekta 44.pantā regulēts prezidenta pienākums uzņemties Ministru Kabineta vadību, ja Saeima izsludinājusi izņēmuma stāvokli.³⁶ Nacionālās

---

³¹ 2001.gada Jura Bojāra izstrādātais Satversmes projekts. 100.panta otrās daļas 1.punkts. Pieejams: http://www.saeima.lv/darbagrupa/SKMBT_36315090816400.pdf [aplūkots 2016.gada 12.martā]

³² Turpat, 100.panta otrās daļas 12.punkts

³³ Turpat, 100.panta otrās daļas 13.punkts

³⁴ Turpat, 108.panta trešā daļa

³⁵ Turpat, 108.panta piektā daļa

³⁶ Nacionālās apvienības 10. Saeimā iesniegtais likumprojekts Nr. 297/LP10 Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē.Pieejams: http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/ADFC6C687AF5BE_5DC225786500358F4E?OpenDocument [aplūkots 2016.gada 3.martā]

apvienības piedāvātie Satversmes grozījumi atbalstu Saeimā neguva un tika noraidīti, un netika nodoti pat izskatīšanai komisijā.³⁷

Šobrīd notiek aktīvs darbs Saeimā, kur izveidota darba grupa “Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai” (turpmāk – Darba grupa), kuras mērķis ir “vispārīgi un vispusīgi diskutēt par Valsts prezidenta pilnvarām un to apjomu un darba grupas darbības noslēgumā izvērtēt nepieciešamību pēc ievēlēšanas modeļa maiņas”³⁸. Darba grupa publiskā diskusijā analizē Satversmes 3.nodaļā ietverto Valsts Prezidenta institūta regulējumu, diskutējot par tā normatīvo ietvaru un saturu. Tostarp aplūkojot arī Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros un nepieciešamību pēc jauna regulējuma.

---

³⁷ Latvijas Republikas 10.Saeimas ziemas sesijas 16. sēde 2011.gada 7.aprīlī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/53> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

³⁸ Saeimas darba grupa Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/par-darba-grupu> [aplūkots 2016.gada 3.martā]

3.VALSTS PREZIDENTA PILNVARAS DEFENSĪVĀS FUNKCIJAS IETVAROS LATVIJAS REPUBLIKAS NORMATĪVAJOS AKTOS

Pilnvaras, kas iekļautas Valsts prezidenta defensīvās funkcijas saturā, vērstas uz nacionālās drošības aizsardzību un efektīvu rīcību valsts drošības apdraudējuma gadījumā. “Apdraudējumu spektrs Latvijas nacionālajai drošībai pārsniedz aizsardzības un iekšlietu sistēmas institūciju kompetenci. Tas nozīmē, ka no valsts puses nacionālās drošības apdraudējumu apzināšanā, novēršanā un pārvarēšanā ir jābūt iesaistītai visai valsts pārvaldei, tāpēc svarīga ir nacionālās drošības politikas centralizēta vadīšana un šo institūciju savstarpējā koordinācija. Starpinstitūciju sadarbības mehānismiem efektīvi ir jādarbojas ikdienā, taču katrai institūcijai ir jāuzņemas iniciatīva savā atbildības jomā esošo nacionālās drošības jautājumu risināšanā”.³⁹

Satversmes 42. – 44. pantā Valsts prezidentam noteiktas konkrētas tiesības kara un uzbrukuma situācijā, tomēr Satversmē ietvertais regulējums, ņemot vērā Satversmes lakonisko raksturu, ir īss un neaptver visas prezidenta tiesības aizsardzības funkcijas veikšanā. Šī iemesla dēļ detalizētāks regulējums ietverts citos normatīvajos aktos.⁴⁰

3.1 Valsts prezidents kā bruņoto spēku augstākais vadonis

Satversmes 42.pantā noteikts, ka “Valsts Prezidents ir bruņoto spēku augstākais vadonis”, kas gan nav militārs statuss vai dienesta pakāpe.⁴¹ Kā norādījusi Konstitucionālo tiesību komisija, “šāds literārs augstākā militārā vadītāja apzīmējums trāpīgi nodala Valsts prezidenta ietekmi pār bruņotajiem spēkiem: augstākā vadība nenozīmē karaspēka vienību vadīšanu”. Līdz ar to var uzskatīt, ka Valsts prezidentam piešķirtais augstākā vadoņa statuss ir simbolisks, un tam nav nekāda sakara ar bruņoto spēku vadīšanu apdraudējuma gadījumā. Kā norādījusi Satversmes tiesa, valsts pārvaldes iestāžu padotība Ministru kabinetam izslēdz jebkādas iestādes nodošanu padotībā Valsts prezidentam.⁴²

---

³⁹ Nacionālās drošības koncepcija (2015) 2.punkts. Pieejams: http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana/Koncepcijas/Nac_dros.aspx [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁴⁰ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011>; Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=15836>; Militārā dienesta likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63405>

⁴¹ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 83.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

⁴² Par Radio un televīzijas likuma 46.panta sestās, septītās, astotās un devītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 58. un 91.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedums lietā Nr.2006-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-05-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2016.gada 30.aprīlī]

Jāatzīst, ka prezidentam kā bruņoto spēku augstākajam vadonim ir tiesības saņemt izsmelošu informāciju par bruņoto spēku stāvokli.⁴³ Praksē Valsts prezidents kā bruņoto spēku augstākais vadonis darbojas simboliski un ceremoniāli, piemēram, piedaloties parādēs utt. Tomēr no šī statusa izriet arī citas prezidenta pilnvaras valsts aizsardzības jomā.

Līdzīga prakse piešķirt prezidentam augstākā vadoņa statusu pār karaspēku novērojama vairumā konstitūciju. Igaunijas prezidents ir nacionālās drošības augstākais komandieris⁴⁴, un lai arī konstitūcijas tekstā norādīts, ka “prezidents ir nacionālo bruņoto spēku augstākais komandieris”, tomēr šis statuss, ņemot vērā parlamentāro valsts iekārtu un tās principus ir simbolisks. Tiesa, tas piešķir prezidentam zināmas pilnvaras nacionālās drošības jomā.⁴⁵

Arī Polijas prezidents ir bruņoto spēku augstākais komandieris⁴⁶, bet Somijas⁴⁷, Lietuvas⁴⁸ un Ungārijas prezidenti ir bruņoto spēku virspavēlnieki⁴⁹.

Šajā gadījumā nav nozīmes dažādajiem formulējumiem, jo valsts galvas kompetence šī statusa ietvaros ir līdzīga – augstākā vadoņa, komandiera vai virspavēlnieka statuss nedod tiesības aktīvi vadīt karaspēku. To dara militārās jomas profesionālis, kas tam ir apmācīts.

Konstitucionālo tiesību komisija norādījusi, ka 42.panta otrais teikums, kas paredz prezidenta pilnvaras izraudzīties bruņoto spēku virspavēlnieku kara laikam Satversmes sapulcē tika paredzēts kā pilnīga Valsts prezidenta prerogatīva, ko prezidentam jārealizē patstāvīgi, bez jebkāda saskaņojuma ar izpildvaras amatpersonām. Komisija uzsver, ka šāda tiesību izpratne nav savienojama ar Latvijas dalību NATO vai ANO⁵⁰, jo var rasties situācijas, kad militāro koordināciju nosaka ANO Drošības padome vai NATO. Darba komisijas 2016.gada 23.februāra sēdē to arī norādīja prof. Ineta Ziemele, kas vērsa uzmanību uz adekvāta noregulējuma nepieciešamību, kas regulē rīcību kolektīvās aizsardzības gadījumos.⁵¹

---

⁴³ Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 128.lpp

⁴⁴ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 78. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁴⁵ Constantijn Kortmann, Joseph Fleuren, Wim Voermans ; by Miluše Kindlová ... [et al.]. Constitutional law of 10 EU member states : the 2004 enlargement. Deventer : Kluwer, 2006, III-26

⁴⁶ Constitution of The Republic Of Poland. Article 134. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁴⁷ The Constitution of Finland. Article 128. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁴⁸ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 128. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁴⁹ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 9. Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁵⁰ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 88.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

⁵¹ Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

Darba grupā kā svarīgs jautājums tika atzīmēts arī virspavēlnieka statuss, tā iecelšana un reglamentācija. Vairums pieaicināto ekspertu atbalstīja viedokli, ka virspavēlniekam jābūt noteiktam jau kādā normatīvajā aktā, un tam, visticamāk, būtu jābūt Ministru Prezidentam, jo tieši valdības vadītājs ir tas, kurš visefektīvāk var realizēt bruņoto spēku pārvaldību, kā arī citus ar kara stāvokli saistītos jautājumus, kā piemēram par tautas mobilizāciju, medicīnisko palīdzību u.c. Tiesa gan pašreizējais NBS komandieris Raimonds Graube norādīja, ka esošais regulējums, kurā Valsts prezidents izraugās virspavēlnieku pēc savas iniciatīvas ir pietiekami elastīgs, līdz ar to dažāda rakstura apdraudējuma gadījumā var izvēlēties piemērotāko un efektīvāko virspavēlnieka kandidātu.⁵² Daļu no diskusijas pietaupījis fakts, ka neilgi pēc Darba grupas sēdes Saeimā trešajā lasījumā tika pieņemti grozījumi vairākos ar valsts drošību saistītos likumos, tostarp Nacionālās drošības likumā. Šie grozījumi būtiski mainīja virspavēlnieka institūtu tā, lai tā pilnvaras nedublētos ar citu valsts institūciju pilnvarām.⁵³ Saskaņā ar jaunajiem grozījumiem, virspavēlnieks savas pilnvaras novērst valsts apdraudējumu iegūst tikai pēc tam, kad Ministru Kabinets ir kavēts pildīt savus pienākumus, kā arī virspavēlniekam tiek piešķirtas tiesības piedalīties Ministru kabineta sēdēs ar padomdevēja tiesībām.⁵⁴

Prezidenta pilnvaras izraudzīties virspavēlnieku kara laikam noteiktas arī Somijas⁵⁵ un Polijas⁵⁶ konstitūcijās. Tāds pats regulējums līdz 2011.gadam bija arī Igaunijas konstitūcijā, tomēr pēc 2011.gada grozījumiem virspavēlnieka statuss tika likvidēts.⁵⁷

Satversmes 42.pants aptver divas Valsts prezidenta kompetences defensīvās funkcijas jomā. Pirmā – augstāko spēku vadonība, kas, ņemot vērā Satversmes garu, ir atbilstošs jēdziens pastāvošajai sistēmai. Jēdziens vadonis nenorāda uz bruņoto spēku padotību Valsts prezidentam, bet norāda uz prezidenta kā valsts galvas augsto stāvokli pār valsts karaspēku. Kā arī otrā kompetence – pilnvaras iecelt bruņoto spēku virspavēlnieku kara laikam. Virspavēlnieka institūts pēc jaunajiem Nacionālās drošības likuma grozījumiem ieguvis adekvātu regulējumu. Ņemot vērā Satversmes kodolīgo un lakonisko raksturu, daudzi

---

⁵² Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

⁵³ Likumprojekta “Grozījumi nacionālās drošības likumā” anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/766FDA39154D8DCAC2257EF1004E7BFC?OpenDocument> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

⁵⁴ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā] 12.pants

⁵⁵ The Constitution of Finland. Article 128 (1). Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁵⁶ Constitution of The Republic Of Poland. Article 134 (4). Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁵⁷ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 78 para. 14. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

Satversmē ietvertie jautājumi detalizētāk tiek noregulēti likumdošanas ceļā, līdz ar to nav nepieciešamības lemt par izmaiņu veikšanu Satversmes regulējumā, ja iespējamās situācijas regulē citi normatīvie akti.

3.2 Tiesības pasludināt karu

Satversmes 43.pants nosaka “Valsts Prezidents uz Saeimas lēmuma pamata pasludina karu”. Tas nozīmē, ka Valsts prezidenta tiesības pasludināt karu ir atkarīgas no Saeimas lēmuma. 43.pants jāskata kopsakarā ar Satversmes 44.panta otro teikumu, kas paredz Valsts prezidenta pienākumu nacionālās drošības apdraudējuma gadījumā nekavējoties sasaukt Saeimas ārkārtas sēdi, kurā lemtu par kara pasludināšanu un uzsākšanu. Kā norādījusi Konstitucionālo tiesību komisija, “Valsts prezidentam ir jānovērtē valsts apdraudējuma vai iespējamā apdraudējuma riska pakāpe un gadījumā, ja agresija vai tās draudi prasa militāru pretsparu, Valsts prezidents sasauc ārkārtas Saeimas sēdi, kurā motivēti paskaidro iemeslus kara pasludināšanai un lūdz Saeimu pieņemt lēmumu pasludināt karu.”⁵⁸ Pēc šīm darbībām prezidents pasludina Saeimas lēmumu, un jāpieņem, ka kara pasludināšanas akts var tikt publicēts tikai ar attiecīgu ministra vai Ministru prezidenta līdzparakstīšanu.⁵⁹

Līdzīgi kā Latvijā, arī Lietuvas, Igaunijas, Polijas, Somijas un Ungārijas konstitūcijas nosaka prezidenta tiesības pasludināt kara stāvokli, ja valsts ir pakļauta apdraudējumam. Tomēr regulējumā vērojamas atšķirības. Lietuvā Seims ir tas, kuram “piešķirtas tiesības pasludināt kara stāvokli un lemt par bruņoto spēku izmantošanu, lai aizsargātu Tēviju”⁶⁰, tomēr tālāk konstitūcijā norādītas “prezidenta tiesības nekavējoties pieņemt lēmumu par aizsardzību un kara stāvokļa pasludināšanu, šo lēmumu iesniedzot apstiprināšanai nākamajā Seima sēdē vai nekavējoties sasaucot Seima ārkārtas sēdi”⁶¹. Līdz ar to, lai arī prezidentam piešķirtas tiesības lēmumu par kara stāvokļa pasludināšanu pieņemt nekavējoties, šim lēmumam tāpat ir nepieciešama parlamenta piekrišana.

Igaunijas prezidents ierosina parlamentam pasludināt ārkārtas stāvokli gadījumā, ja rodas apdraudējums valsts konstitucionālajai kārtībai vai starptautisko saistību izpildes nepieciešamība⁶², kā arī konstitūcijā noteiktas prezidenta pilnvaras vienpersoniski, negaidot

---

⁵⁸ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 88.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

⁵⁹ Vildbergs H.J., Feldhūne G. Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 33.lpp

⁶⁰ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 142 (1). Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁶¹ Ibid. Article 142 (2)

⁶² The Constitution of the Republic of Estonia. Article 78 and 129. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

parlamenta akceptu, pasludināt kara stāvokli agresijas situācijā pret valsti⁶³. Sākotnēji varētu šķist, ka prezidentam ir reālas pilnvaras valsts aizsardzības sfērā, tomēr saskaņā ar Igaunijas Valsts tiesas spriedumu prezidents savas pilnvaras var īstenot tikai sadarbībā ar valdību. Tiesa atsaucās uz to, ka prezidents savās darbībās nenes politisko atbildību un valsts aizsardzības jomā ir jāpieņem politiski lēmumi, līdz ar to prezidenta pilnvaru realizācijai aizsardzības jomā ir nepieciešama valdības piekrišana.⁶⁴

Polijā parlamentam (turpmāk – Seims) piešķirtas tiesības pasludināt kara stāvokli tādā gadījumā, ja notiek bruņots uzbrukums valstij vai rodas kolektīvās aizsardzības pienākums, kas izriet no starptautiskām saistībām, ja Seims nav spējīgs sanākt uz sēdi, šādas pilnvaras tiek nodotas Valsts prezidentam.⁶⁵ Valsts prezidentam arī piešķirtas tiesības ārēja apdraudējuma, agresijas vai starptautisko saistību izpildes gadījumā izsludināt kara stāvokli pēc Ministru padomes aicinājuma.⁶⁶ Tomēr šādu prezidenta rīkojumu 48 stundu laikā jāiesniedz Seimam apstiprināšanai.⁶⁷

Līdzīgi kā Latvijā, Somijas prezidents lemj par kara un miera stāvokļiem ar parlamenta piekrišanu.⁶⁸ Somijas konstitūcijas 58.pantā noteiktas prezidenta tiesības lemt jautājumus, kas saistīti ar Somijas dalību militāro krīžu pārvarēšanā.

Savukārt, Ungārijā lēmumus par nacionālās krīzes vai kara stāvokļa izsludināšanu gadījumā, ja valstij uzbrūk ārējs bruņots spēks, kā arī lēmumu par Nacionālās aizsardzības padomes izveidošanu pieņem parlaments⁶⁹, tomēr, ja parlaments ir kavēts pieņemt šādu lēmumu, to dara Valsts prezidents⁷⁰. Tiklīdz parlaments ir spējīgs sanākt uz sēdi, tam savā pirmajā sēdē jālemj par šāda lēmuma pamatotību.⁷¹

Autore uzskata, ka situācija, kurā bruņota uzbrukuma gadījumā, Valsts prezidentam vēl ir jāsasauca parlaments, kurš tikai sasauktajā sēdē lemj par kara pasludināšanu un uzsākšanu, varētu šķist absurda, jo ņemot vērā Latvijas teritoriālo platību, reaģēšanai uz ārēju uzbrukumu

---

⁶³ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 78 and 128. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁶⁴ Pleps.J., Pastars.E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 226.lpp; sk. arī Review of the petition of the President of the Republic for the declaration of unconstitutionality of the Peacetime National Defence Act, passed on 8 November of 21 December 1994. Judgement of the Constitutional Review Chamber of the Supreme Court III-4/A-11/94 of 21 December 1994. Pieejams: <http://www.nc.ee/?id=476> [aplūkots 2016.gada 5.maijā]

⁶⁵ Constitution of The Republic Of Poland. Article 116. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁶⁶ Ibid., Article 229

⁶⁷ Ibid., Article 231

⁶⁸ The Constitution of Finland. Article 93. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁶⁹ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 48 (1). Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁷⁰ Ibid., Article 48 (2)

⁷¹ Ibid., Article 48 (6)

nozīme var būt pat stundām. Ja līdz 2016.gada 23.martam šī bija tiešām būtiska problēma Latvijas nacionālās drošības aizsardzībā, tad pēc jaunākajiem Nacionālās drošības likuma grozījumiem nav pamata uztraukumam. Šie grozījumi paredz Bruņoto spēku vienības komandiera tiesības saskaņā ar Valsts aizsardzības operatīvo plānu uzsākt militāras aizsardzības pasākumus, negaidot par to atsevišķu lēmumu. Par šo rīcību vienības komandieris informē aizsardzības ministru, kurš uzsāk organizētas valsts aizsardzības darbības un tālāk informē Valsts prezidentu un citas institūcijas.⁷² Līdz ar to pasākumi, kas vērsti uz nacionālās drošības aizsardzību ārēja apdraudējuma gadījumā, tiktu realizēti pietiekami ātri un efektīvi, negaidot valsts institūciju atsevišķu lēmumu par kara pasludināšanu.

Tomēr, neskatoties uz iepriekš minēto grozījumu efektivitāti Nacionālās drošības likumā, aktuāls ir jautājums par Valsts prezidenta pilnvarām rīkoties nacionālās drošības apdraudējuma gadījumā. Ņemot vērā citu valstu praksi šāda regulējuma veidošanā, Latvijas regulējums nav būtiski atšķirīgs no citu valstu regulējuma – tiesības lemt par kara stāvokli un sekojošu rīcību ir nodotas parlamenta rokās. Tomēr daudzas valstis ir ņēmušas vērā faktoru, ka parlamenta sanāksšana uz sēdi varētu būt apgrūtināta vai pat neiespējama, līdz ar to pilnvaras rīkoties un lemt par rīcību valsts drošības apdraudējuma gadījumā ir nodotas Valsts prezidentam. Autore viedoklis ir, ka šāda prakse ir pozitīva un Latvijas regulējumā to vajadzētu integrēt. Līdzīgi kā Polijas, Igaunijas un Ungārijas konstitūcijās, arī Satversmē varētu iekļaut Valsts prezidenta tiesības rīkoties valsts apdraudējuma gadījumā bez parlamenta lēmuma, ja parlaments ir kavēts vai nav iespējams to sasaukt uz sēdi. Šādā gadījumā Valsts prezidenta rīkojumam tāpat būtu nepieciešama kontrasignācija, tomēr šāda sistēma būtu daudz efektīvāka nekā sasaukt uz sēdi 100 Saeimas deputātus.

Autore gan uzskata, ka pašreizējais regulējums, kas paredz bruņoto spēku vienībām uzsākt militārās aizsardzības pasākumus, negaidot par to atsevišķu lēmumu, atrisina iepriekš minēto problēmu par Saeimas sasaukšanas neiespējamību. Jebkurā gadījumā pēc Saeimas lēmuma par kara pasludināšanu, tā izpilde tiek nodota valdībai, kas, savukārt, rīkojas saskaņā ar Nacionālās drošības un Valsts aizsardzības plāniem. Valsts aizsardzības pasākumus gan vienā, gan otrā gadījumā veic vienas un tās pašas institūcijas saskaņā ar vieniem un tiem pašiem plāniem. Tāpēc nevar sacīt, ka pašreizējais regulējums, kas nosaka valsts institūciju rīcību valsts drošības apdraudējuma gadījumā, rada draudus efektīvai aizsardzības politikas īstenošanai.

---

⁷² Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

Vērtējot Satversmes 43.panta un 44.panta otro teikumu, Darba grupā jau tika norādīts, ka jēdziens “kara pasludināšana” ir pretrunā ar Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām. Latvija ir Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO) dalībvalsts un tai ir saistoši ANO Statūtos reglamentētie noteikumi. Statūtu 2.panta ceturrtā daļa, kas tiek dēvēta par ANO Statūtu sistēmas stūrakmeni⁷³, nosaka, ka “visas Dalībvalstis savās starptautiskajās attiecībās atturas no spēka draudiem vai tā lietošanas”, vienīgais izņēmums tiek pieļauts saskaņā ar ANO Statūtu 51.pantu, kurš atļauj lietot spēku paš aizsardzības nolūkos un ANO Drošības padomes sankcionētu miera nodrošināšanas pasākumu veikšanai⁷⁴. Tomēr arī paš aizsardzības nolūkos lietota militāra rīcība no valsts puses nav neierobežota. Prof. J.Bojārs norādījis, ka “paš aizsardzībai principā jāprobežojas ar bruņota uzbrukuma atvairīšanu un ne vairāk”. Šajā situācijā atsaucoties arī uz ANO Starptautiskās tiesas spriedumu Nikaragvas lietā, kas noteica, ka paš aizsardzība aptver tikai “pasākumus, kas ir proporcionāli bruņotajam uzbrukumam un nepieciešami tā atvairīšanai”.⁷⁵

Mūsdienās jebkāda bruņota spēka lietošana ir aizliegta⁷⁶, līdz ar to apjukumu var radīt 42. un 44.pantā lietotais “kara pasludināšanas” jēdziens. Darba grupas sēdē profesors, bijušais aizsardzības ministrs Tālavs Jundzis norādīja, ka šo situāciju var labot, interpretējot Satversmes pantus kopumā, proti, no Satversmes 44.panta izriet, ka kara pasludināšana iespējama tikai gadījumā, ja cita valsts vērš agresiju pret Latviju. Savukārt, ņemot vērā starptautiskās tiesības, valsts ir tiesīga lietot bruņotu spēku tikai gadījumā, ja tas notiek saskaņā ar ANO Drošības padomes lēmumu ANO statūtu VII nodaļas ietvaros, vai gadījumā, ja cita valsts vērš bruņotu uzbrukumu kādas valsts teritorijai, apdraudētajai valstij ir tiesības uz paš aizsardzību, līdz ar to arī bruņota spēka lietošanu.⁷⁷

Ņemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pašreizējais regulējums attiecībā uz Valsts prezidenta tiesībām lemt par kara pasludināšanu ir pietiekami adekvāts, tomēr ir nianse, kas, ņemot vērā Latvijas Republikai saistošās starptautiskās tiesības, būtu nepieciešams mainīt. Viena no šādām niansēm ir jēdziens kara pasludināšana. Ņemot vērā ANO Statūtus un citu valstu praksi, autore piekrīt viedoklim, ka Satversmē nepieciešams mainīt “kara pasludināšanas” jēdzienu uz “kara stāvokļa pasludināšanu”. Šādi grozījumi nepieciešami, lai

---

⁷³ Brownlie I. Principles of Public International Law 7th Edition. New York: Oxford University Press, 2008, P.732

⁷⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti: starptautisks līgums. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/anostat.htm> [aplūkots 2016.gada 25.martā]. 51.pants

⁷⁵ Bojārs.J. Starptautiskās publiskās tiesības III 3., pārstrādātais izdevums, Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 129.lpp

⁷⁶ Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti: starptautisks līgums. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/anostat.htm> [aplūkots 2016.gada 25.martā], 2.panta 4.punkts

⁷⁷ Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

nerastos pārpratumi attiecībā uz Latvijai saistošajiem starptautiskajiem līgumiem, kā arī mūsdienīgi regulētu situāciju, kad pret valsti ir vērsts apdraudējums.

3.3 Tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus

Satversmē noteiktas prezidenta tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus gadījumā, ja kāda cita valsts Latvijai pieteikusi karu vai ienaidnieks uzbrūk Latvijas robežām.⁷⁸

Šis valsts galvas tiesības jānodala no Ministru kabineta tiesībām izsludināt izņēmuma stāvokli gadījumā, ja valsti apdraud ārējs ienaidnieks vai valstī draud izcelties iekšējs nemiers, kas apdraud pastāvošo valsts iekārtu.⁷⁹ Ministru kabinetam tiesības izsludināt izņēmuma stāvokli, kas ir īpašs tiesisks režīms valstī, ir iekšējo nemieru situācijās, kas atšķir Ministru kabineta tiesības no Valsts prezidenta tiesībām, tomēr Satversmē valdībai noteiktas tiesības šādu stāvokli izsludināt arī ārēja apdraudējuma gadījumā, tāpat kā Valsts prezidentam. Līdz ar to, lasot tikai Satversmi, rodas pieņēmums, ka Valsts prezidenta tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus ārēja uzbrukuma gadījumā dublējas ar Ministru kabineta tiesībām tādā pat situācijā izsludināt valstī izņēmuma stāvokli un līdz ar to veikt attiecīgus pasākumus. Tiesību zinātnieks, doc.Jānis Pleps norādījis, ka šie panti pakļauti interpretācijai, un praktiski Ministru kabinets ir tā institūcija, kas ir atbildīga par attiecīgu pasākumu veikšanu, savukārt Valsts prezidentam ir rezerves pilnvaras, “respektīvi, ja Kabinets nerīkojas, tad Valsts prezidents to dara”.⁸⁰

Detalizēts regulējums ietverts Nacionālās drošības likumā, kur Ministru kabinetam noteikta atbildība apdraudējuma pārvarēšanā un seku likvidēšanā, nosakot pienākumu attiecīgos pasākumus veikt nozares atbildīgajai ministrijai⁸¹, principā apstiprinot Jāņa Plepa izteikto interpretāciju. Savukārt prezidentam noteikts pienākums kara vai militāra iebrukuma gadījumā rīkoties saskaņā ar Valsts aizsardzības plānu, izdot pavēles bruņotajiem spēkiem kā arī valsts un pašvaldību institūcijām un iedzīvotājiem.⁸² Ministru kabineta pilnvaras izņēmuma stāvokļa gadījumā regulē likums Par ārkārtas situāciju un izņēmuma stāvokli.⁸³

---

⁷⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]. 44.pants

⁷⁹ Turpat, 62.pants

⁸⁰ Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

⁸¹ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 23.panta pirmā un trešā daļa

⁸² Turpat, 24.pants

⁸³ Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=255713> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

Tiesības Valsts prezidentiem spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus noteiktas arī citu valstu konstitūcijās. Lietuvas prezidentam noteiktas tiesības izziņot mobilizāciju⁸⁴, tāpat arī noteikts Igaunijas konstitūcijā⁸⁵. Polijas pamatlikums nosaka prezidenta tiesības pēc Ministru prezidenta pieprasījuma tiešu ārēju draudu situācijā noteikt mobilizāciju un bruņoto spēku izvietojumu⁸⁶, Somijas prezidentam noteiktas pilnvaras lemt kara un miera jautājumus, tostarp arī jautājumu par karaspēka mobilizāciju, tomēr visiem šiem lēmumiem ir nepieciešams parlamenta akcepts⁸⁷, savukārt Ungārijas konstitūcija regulē dažādus valsts stāvokļus⁸⁸, kuru laikā dažādas pilnvaras īstenot nepieciešamās aizsardzības soļus ir gan parlamentam, gan prezidentam, ja parlaments nespēj veikt savas pilnvaras⁸⁹, gan arī valdībai⁹⁰.

Var secināt, ka valsts galvas tiesības īstenot nepieciešamos militārās aizsardzības pasākumus ir tradicionālas daudzās valstīs, tomēr Latvijas regulējumā vērojama situācija, kad šīs tiesības pārklājas diviem valsts institūtiem. Līdz ar to rodas bažas, vai apdraudējuma gadījumā tiks efektīvi īstenoti nepieciešamie militārās aizsardzības soļi, ja divas dažādas institūcijas uzņemsies šīs tiesības īstenošanu. Tomēr situāciju var mainīt, izveidojot attiecīgu Satversmes interpretāciju, kā to norādījis doc.J.Pleps, kā arī vienveidīgu praksi.

Tomēr Latvijas valsts pastāvēšanas vēsturē vēl ne reizi nav bijis gadījums, kad Valsts prezidents īstenotu Satversmes 42. – 44. pantā noteiktās tiesības, tostarp tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus.⁹¹ Līdz ar to nav iespējams runāt par jebkādas prakses izveidošanu, tāpēc autore uzskata, ka būtu konkrētāk jāneregulē Valsts prezidenta tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus un Ministru kabineta rīcību ārēja apdraudējuma gadījumā, norādot, ka Valsts prezidenta pilnvaras ir rezerves pilnvaras, vai arī mainot pastāvošo regulējumu un norādot atšķirības, kuros gadījumos rīkojas prezidents, bet kuros – Ministru kabinets.

---

⁸⁴ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 142 (2). Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁸⁵ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 128 (2). Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁸⁶ Constitution of The Republic Of Poland. Article 136. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁸⁷ The Constitution of Finland. Article 129. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁸⁸ Nacionālās krīzes stāvoklis (Konstitūcijas 49.pants), Ārkārtas stāvoklis (50.pants), Preventīvās aizsardzības stāvoklis (51.pants), Negaidīts uzbrukums (52.pants), Bīstamības stāvoklis (53.pants)

⁸⁹ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 50. Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁹⁰ Ibid., Article 52. un 53

⁹¹ Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 89.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

Satversmes 44.pantā ietvertās tiesības prezidentam spert nepieciešamos aizsardzības soļus, ir gadījumā, ja cita valsts Latvijai pieteikusi karu vai uzbrūk Latvijas robežām. Mūsdienās neviena valsts karu citai valstij nepiesaka, jo starptautiskajā sabiedrībā tas ir aizliegts (ANO Statūtu 2.panta 4.punkts). Līdz ar to regulējums ir novecojis un tam nepieciešamas izmaiņas, kas atbilstošas mūsdienu realitātei. Arī citas valsts uzbrukums valsts robežām neaptver to apdraudējumu, kas iespējams mūsdienās. Jau Nacionālās drošības koncepcijā norādīti vairāki nacionālās drošības apdraudējumi – starp tiem arī iekšējās drošības apdraudējums, ārvalstu izlūkošanas un drošības dienestu radītais apdraudējums, militārais apdraudējums, kiberapdraudējums un citi.⁹² Pozitīva tendence vērojama Nacionālās drošības likuma jaunākajos grozījumos, kuros definēts kara laika jēdziens – kara laiks iestājas, ja ārējs ienaidnieks ir izdarījis militāru iebrukumu vai kā citādi vērsies pret valsts drošību.⁹³ Šādā veidā likumdevējs ir paplašinājis valsts apdraudējuma jēdzienu atbilstoši mūsdienu pasaulei un tendencēm.

Tomēr autores viedoklis ir, ka grozījumi jāizdara arī Satversmē, lai tās regulējums būtu atbilstošs mūsdienām. Līdz ar to autore piedāvā grozīt Satversmes 44.pantu, izsakot to šādā redakcijā: Ārēja valsts apdraudējuma gadījumā Valsts Prezidentam ir tiesība spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasauca Saeimu, kura lemj par kara stāvokļa pasludināšanu.

3.4 Tiesības koordinēt valsts aizsardzības institūciju darbu un nominēt amatpersonas

Latvijas Republikā valsts aizsardzības nodrošinājuma vadošā valsts pārvaldes iestāde ir Aizsardzības ministrija un tās padotībā esošās iestādes⁹⁴, tomēr ņemot vērā to, ka aizsardzības jomā pilnvaras piešķirtas arī Valsts prezidentam un parlamentam, ir izveidotas vēl vairākas institūcijas, kuras veido nacionālās drošības plānus, politiku, kā arī diskutē par problēmām un to iespējamiem risinājumiem. Šādas institūcijas ir, piemēram, Nacionālās drošības padome, Valsts prezidenta militārā padome, arī Krīzes vadības padome, kuras darbībā gan nav iesaistīts Valsts prezidents.

Nacionālās drošības likumā Valsts prezidentam paredzētas pilnvaras vadīt Nacionālās drošības padomi kā arī veidot Valsts prezidenta militāro padomi.⁹⁵ Nacionālās drošības

---

⁹² Nacionālās drošības koncepcija (2015) 2.punkts. Pieejams: http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana/Koncepcijas/Nac_dros.aspx [aplūkots 2016.gada 12.martā]

⁹³ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 22.panta trešā daļa

⁹⁴ Aizsardzības ministrijas nolikums: Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.236. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=74716> [aplūkots 2016.gada 5.maijā]

⁹⁵ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 8.pants

padomē tiek saskaņota valsts institūciju vienota politika nacionālās drošības jomā, kā arī tiek izskatīti likumos noteiktie ar nacionālo drošību saistītie plāni un koncepcijas.⁹⁶ Savukārt Militārā padome izveidota, lai attīstītu bruņotos spēkus un integrētu tos NATO, kā arī sniegtu Valsts prezidentam informāciju par situāciju aizsardzības jomā.⁹⁷

Kreatīvās funkcijas ietvaros Valsts prezidents Saeimai iesaka apstiprināt amatā vai atcelt no tā Nacionālo bruņoto spēku komandieri.⁹⁸ Ņemot vērā Saeimas sēžu stenogrammas, var secināt, ka Valsts prezidents vēstulē Saeimai ierosina amatā apstiprināt konkrētu kandidātu, par to Saeima, savukārt, pieņem lēmuma projektu, kas tiek nodots deputātiem balsošanā. Šādā veidā 2014.gada 5.jūnijā Saeimas sēdē tika apstiprināts lēmumprojekts “Par ģenerālleitnanta Raimonda Graubes apstiprināšanu Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku komandiera amatā”⁹⁹, kā rezultātā Saeimas priekšsēdētāja Solvita Āboltiņa izplatīja paziņojumu, ka Saeima šā gada 5.jūnija sēdē apstiprinājusi ģenerālleitnantu Raimonu Graubi Nacionālo bruņoto spēku komandiera amatā.¹⁰⁰ Šādā veidā konkrētā persona iegūst Nacionālo bruņoto spēku komandiera statusu.

Nacionālo bruņoto spēku likumā Valsts prezidentam noteikta bruņoto spēku darbības civilā kontrole savas kompetences ietvaros¹⁰¹, kā norādījusi Konstitucionālo tiesību komisija, saturiski šīs normas piepildīšana ir atstāta prezidenta ziņā.¹⁰²

Papildus normatīvi regulētajām prezidenta tiesībām kreatīvās funkcijas ietvaros, Latvijas Republikā izveidojusies prakse Valsts prezidenta izvirzītajam Ministru prezidenta amata kandidātam saskaņot ar Valsts prezidentu iespējamo aizsardzības ministru, jo tieši ar šo ministriju ir saistīta prezidenta defensīvās funkcijas veikšana.¹⁰³

Prezidenta tiesības izvēlēties aizsardzības jomas amatpersonas ir izplatīta prakse arī ārvalstīs. Lietuvā prezidents ieceļ amatā un atbrīvo no tā ministrus, tostarp aizsardzības ministru, pēc Ministru prezidenta ieteikuma kā arī pēc Seima piekrišanas ieceļ un atceļ no

---

⁹⁶ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 20.pants

⁹⁷ Valsts prezidenta Militārā padome. Pieejams: http://president.lv/pk/content/?cat_id=1132 [aplūkots 2016.gada 8.aprīlī]

⁹⁸ Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=15836> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 14.panta pirmā daļa

⁹⁹ Latvijas Republikas 11.Saeimas pavasara sesijas septītās sēdes stenogramma 2014.gada 5.jūnijā. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2014/115.3?search=on> [aplūkots 2016.gada 21.aprīlī]

¹⁰⁰ Saeimas paziņojums Par ģenerālleitnanta Raimonda Graubes apstiprināšanu Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku komandiera amatā. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2014/111.2?search=on> [aplūkots 2016.gada 28.aprīlī]

¹⁰¹ Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=15836> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 19.pants

¹⁰² Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā, 85.lpp. Pieejams: http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf [aplūkots 2016.gada 3.martā]

¹⁰³ Turpat, 37.lpp

amata Bruņoto spēku komandieri un Drošības dienesta vadītāju.¹⁰⁴ Pēc 2011.gada grozījumiem Igaunijas konstitūcijā Igaunijas prezidents gan vairs neiesaka parlamentam bruņoto spēku komandiera kandidātu.¹⁰⁵ Savukārt Polijā prezidents savas bruņoto spēku augstākā komandiera pilnvaras miera laikā īsteno caur aizsardzības ministru, kā arī ieceļ uz noteiktu laika periodu Ģenerālštāba priekšnieku un vienību komandierus.¹⁰⁶ Somijā prezidents ir bruņoto spēku virspavēlnieks un tikai ārkārtas situācijās savā vietā var iecelt citu Somijas pilsoni, prezidents arī ieceļ bruņoto spēku augstākās amatpersonas.¹⁰⁷

3.5 Tiesības piešķirt un atņemt dienesta pakāpes

Prezidents pēc aizsardzības ministra ieteikuma, ja karavīrs atbilst likumā noteiktajām prasībām, piešķir vai atņem virsnieka dienesta pakāpi.¹⁰⁸ Prezidents arī atvaļina augstāko virsnieku no aktīvā dienesta miera laikā.¹⁰⁹ Zemessargiem dienesta pakāpes piešķir tādā kārtībā, kāda norādīta Militārā dienesta likumā, tāda pati kārtība ir arī atņemot dienesta pakāpi virsniekam vai atvaļinot.¹¹⁰

Praksē, Valsts prezidentam piešķirot dienesta pakāpi, tiek izdota pavēle Nr. X-v (kur ar “X” norādīts kārtas skaitlis) “Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu”. Par šādu prezidenta pavēli tiek izplatīts paziņojums, kurā norādītas personas, kas saņēmušas attiecīgu dienesta pakāpi, kā arī saņemtā pakāpe.¹¹¹ Jāņem vērā, ka prezidents vienpersoniski šādu pavēli nepieņem – līdzīgi kā citiem rīkojumiem, arī šim ir nepieciešama Ministru prezidenta vai aizsardzības ministra kontrasignācija. Par to liecina arī 2012.gada 9.novembrī izdotā Valsts prezidenta pavēle Nr.23-v, kuru līdzparakstījis arī aizsardzības ministrs A.Pabriks.¹¹² Turklāt likuma tekstā jau norādīts, ka prezidents dienesta pakāpes piešķir vai atņem pēc aizsardzības ministra ieteikuma, šādā veidā norādot uz izpildvaras rīcību šajā jomā.

¹⁰⁴ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 84. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹⁰⁵ Constitution of the Republic of Estonia Amendment Act. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011001> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

¹⁰⁶ Constitution of The Republic Of Poland. Article 134. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹⁰⁷ The Constitution of Finland. Article 128. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹⁰⁸ Militārā dienesta likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63405> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 32. un 34.pants

¹⁰⁹ Turpat, 44.pants

¹¹⁰ Zemessardzes likums: LR likums. Pieejams: likumi.lv/doc.php?id=210634 [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 24.un 26.pants

¹¹¹ Valsts prezidenta informācija Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2016/26.2?search=on> [aplūkots 2016.gada 28.aprīlī]

¹¹² Valsts prezidenta pavēle Nr.23-v Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2012/179.8> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]

Līdzīga pieeja ir arī citās valstīs, kur šāda prezidenta kompetence ir norādīta jau konstitūcijā, kā piemēram, Ungārijas prezidents ieceļ ģenerāļus¹¹³, Polijā – pēc aizsardzības ministra ieteikuma piešķir militārās pakāpes¹¹⁴, Lietuvā prezidents piešķir augstākās militārās pakāpes¹¹⁵, savukārt Igaunijas prezidentam konstitūcijā noteiktas tiesības piešķirt militārās pakāpes¹¹⁶.

3.6 Tiesības kolektīvās aizsardzības ietvaros

Valsts prezidentam ir noteikts pienākums uzbrukuma gadījumā nekavējoties pieprasīt NATO kolektīvās aizsardzības atbalstu un pilnvarot NATO veikt pasākumus Latvijas Republikas suverenitātes atjaunošanai un teritoriālās integritātes nodrošināšanai.¹¹⁷ Šis pienākums ir saistīts ar Ziemeļatlantijas līguma 5.pantu, kas nosaka, ka gadījumā, ja pret kādu no līguma dalībvalstīm tiks vērsts bruņots uzbrukums, citas dalībvalstis sniegs palīdzību, kas noteikta ANO Statūtu 51.pantā, veicot pasākumus, kurus tās uzskatīs par nepieciešamiem, tostarp bruņota spēka lietošana pret agresorvalsti.¹¹⁸

Prezidentam arī nodota kompetence pieņemt lēmumu situācijā, kad kāda cita NATO dalībvalsts pieprasa izskatīt jautājumu par kolektīvās aizsardzības atbalstu, tomēr šādas viņa pilnvaras ir tikai gadījumā, ja Ministru kabinets ir kavēts pieņemt šādu lēmumu.¹¹⁹

Valsts tiesības realizēt šīs divas kompetences joprojām ir aprobežotas ar Satversmes 53.pantā noteikto nepieciešamību visus Valsts prezidenta rīkojumus līdzparakstīt no ministru prezidenta vai attiecīgās nozares ministra, t.i. – aizsardzības ministra.

Kolektīvā aizsardzība izriet no valstij saistošajām starptautiskajām tiesībām, jo to nosaka ANO Statūti¹²⁰ un Ziemeļatlantijas līgums¹²¹. Lietuvas pamatlikumā noteikta Seima kompetence lemt jautājumus, kas saistīti ar starptautisko saistību izpildi un bruņoto spēku

---

¹¹³ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 9 (4). Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹¹⁴ Constitution of The Republic Of Poland. Article 134 (5). Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹¹⁵ The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 84. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹¹⁶ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 78 para. 15. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹¹⁷ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 8.panta pirmās daļas 7.punkts

¹¹⁸ Ziemeļatlantijas līgums: NATO starptautisks dokuments. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/52> [aplūkots 2016.gada 17.martā]. 5.pants

¹¹⁹ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 8.panta pirmās daļas 8.punkts

¹²⁰ Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti: starptautisks līgums. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/anostat.htm> [aplūkots 2016.gada 25.martā]. 39. un 51.pants

¹²¹ Ziemeļatlantijas līgums: NATO starptautisks dokuments. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/52> [aplūkots 2016.gada 17.martā]. 4. un 5.pants

izmantošanu¹²², Igaunijā parlaments pēc prezidenta ieteikuma lemj par bruņoto spēku izmantošanu starptautisko saistību izpildē¹²³, Polijā Seims izsludina kara stāvokli gadījumā, ja tas nepieciešams starptautisko saistību izpildē un valsti apdraud bruņoti spēki, savukārt ārēja apdraudējuma gadījumā šādas tiesības ir arī prezidentam, bet tam nepieciešama Seima piekrišana¹²⁴, Somijas prezidentam ir pilnvaras lemt jautājumus par dalību militārajās krīzēs¹²⁵, savukārt Ungārijā valdība lemj par bruņoto spēku izvietošanu, kas saistīta ar NATO lēmumiem, valdības pieņemto lēmumu paziņo gan prezidentam, gan arī parlamentam¹²⁶.

---

¹²² The Constitution of the Republic of Lithuania. Article 142 (1). Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹²³ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 128. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹²⁴ Constitution of The Republic Of Poland. Article 116 and 229. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹²⁵ The Constitution of Finland. Article 58. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹²⁶ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 47 (3). Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

4.LATVIJAS REPUBLIKAS VALSTS PREZIDENTA PILNVARU DEFENSĪVĀS FUNKCIJAS JOMĀ REGULĒJUMA PILNVEIDES IESPĒJAS

4.1 Kara stāvokļa pasludināšana, tostarp pildot starptautiskās saistības

Jau iepriekš tika norādīts, ka Satversmē un citos Latvijas Republikas normatīvajos aktos regulējums par Valsts prezidenta tiesībām reaģēt uzbrukuma vai uzbrukuma draudu gadījumā ir neadekvāts mūsdienu starptautiskajā sabiedrībā pieņemtajām normām. Autore uzskata, ka ir nepieciešams mainīt valsts pamatlikumā noteiktās prezidenta tiesības pasludināt karu, lai tās būtu atbilstošas Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām, kā arī efektīvi regulētu mūsdienu sabiedrībā iespējamās krīzes situācijas.

Kā jau iepriekš minēts, kara pasludināšana vai pieteikšana mūsdienās nav iespējama, jo to aizliedz starptautisko tiesību normas.¹²⁷ Tomēr tas nenozīmē, ka valsts nevar vērst agresiju pret citu valsti, kā to pierāda vēl nesenā vēsture – 2008.gada Krievijas iebrukums Gruzijas teritorijā vai 2014.gada Krimas krīze. Ņemot vērā, cik tuvu šie konflikti ir norisinājušies Latvijas robežām, ir svarīgi, lai mūsu normatīvais regulējums krīzes situācijām ir adekvāts un efektīvs. Autore krīzes situācijas pasludināšanas regulējumā saredz trīs būtiskus aspektus, par kuriem ir vērts diskutēt.

Pirmkārt, tas ir kara pasludināšanas jēdziens, kas sākotnēji izskatās pēc starptautisko tiesību pārkāpuma, jo paredz bruņota spēka pielietošanu pret citu valsti. Tomēr, skatot Satversmi kopumā, ir skaidri redzams, ka kara pasludināšana iespējama tikai situācijā, kad cita valsts pieteikusi karu Latvijai vai jau uzbrūk tai, no tā izriet, ka Latvija kara pasludināšanu var izmantot tikai kā paš aizsardzības līdzekli, kas ir atļauts mehānisms starptautiskajā kopienā.¹²⁸

Kara pasludināšanas jēdziena saturu var padarīt atbilstošu starptautiskajām tiesībām izmantojot interpretācijas metodi, tomēr autores prāt svarīgi ir valsts konstitūcijā izmantot saturiski adekvātu regulējumu, kurš nav pakļauts interpretācijai. Autore, ņemot vērā citu valstu praksi šāda jautājuma regulēšanā, atbalsta ideju kara pasludināšanu aizstāt ar kara stāvokļa pasludināšanu. Turklāt, papildinot prezidenta tiesības šādu stāvokli izsludināt arī kolektīvās aizsardzības gadījumos, pildot starptautiskās saistības un pamatojoties uz NATO 5.pantu, līdzīgi kā tas regulēts citās valstīs.¹²⁹

---

¹²⁷ Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti: starptautisks līgums. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/anostat.htm> [aplūkots 2016.gada 25.martā]. 2.panta 4.punkts

¹²⁸ Turpat, 51.pants

¹²⁹ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 128 (1). Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā], Constitution of

Līdz ar to rodas tiesisks stāvoklis, kas būtu jāievieš Latvijas normatīvajos aktos – kara stāvoklis un tā regulējums. Šāds regulējums pat nav jāievieš konstitūcijā, jo ņemot vērā tās lakonismu, šāds regulējums būtu pretrunā ar konstitūcijas kopējo sistēmu. Pietiktu ar kara stāvokļa regulējumu atsevišķā likumā, līdzīgi kā pašlaik noregulēta ārkārtas situācija un izņēmuma stāvoklis. Kā arī ievērojot starptautiskās cilvēktiesības un modernās tendences, nedrīkst aizmirst par cilvēktiesību regulēšanu kara stāvokļa laikā, kā tas ir darīts, piemēram, Ungārijas konstitūcijā.¹³⁰

Otrkārt, ņemot vērā ārvalstu praksi, svarīgi arī noteikt Valsts prezidenta tiesības vienpersoniski pasludināt šādu stāvokli gadījumā, ja parlaments ir kavēts pieņemt šādu lēmumu vai notiek ārējs uzbrukums, šāds mehānisms ir izplatīts citu valstu konstitūcijās.¹³¹ Tiesa gan, autore jau iepriekš norādījusi, ka šāda regulējuma ietveršana nav vitāli nepieciešama, jo pašreizējais regulējums Nacionālās drošības likumā ļauj valsts drošības institūcijām ātri un efektīvi reaģēt uz draudiem vai uzbrukumu, īstenojot drošības pasākumus, nesagaidot valsts augstāko institūciju atsevišķu lēmumu par to. Tomēr, nododot prezidentam šādas tiesības, un regulējot situāciju, kad parlaments nav spējīgs pieņemt lēmumu par kara pasludināšanu, tiktu veikta Satversmes modernizācija. Autore gan vēlreiz uzsver, ka ņemot vērā Latvijas Republikas pamatlikuma garu un sistēmu, kā arī faktu, ka Satversme grozīta vien ļoti retos gadījumos, šādi grozījumi nav vitāli nepieciešami.

Treškārt, autore uzskata, ka pašreizējais regulējums Satversmē, kas paredz gan Valsts prezidentam, gan Ministru kabinetam tiesības rīkoties arēju draudu gadījumā, ir neefektīvs, jo var radīt apjukumu valsts institūciju starpā. Jau Nacionālās drošības koncepcijā norādīts, ka nozīmīga loma ir valsts institūciju savstarpējai sadarbībai un vienotai izpratnei par drošības pasākumu efektīvu veikšanu.¹³²

Ārēja apdraudējuma gadījumā Valsts prezidentam ir pienākums dot rīkojumus un pavēles Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un rīkoties saskaņā ar Valsts aizsardzības

---

The Republic Of Poland. Article 116 (2). Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā], The Constitution of Finland. Article 93. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹³⁰ The Constitution of the Republic of Hungary. Article 54. Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹³¹ The Constitution of the Republic of Estonia. Article 128. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā], Constitution of The Republic Of Poland. Article 229. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā], The Constitution of the Republic of Hungary. Article 48 (3). Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹³² Nacionālās drošības koncepcija (2015) 2.punkts. Pieejams: http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana/Koncepcijas/Nac_dros.aspx [aplūkots 2016.gada 12.martā]. 2.punkts

plānu¹³³, tajā pašā laikā Ministru kabinetam ārēja apdraudējuma gadījumā ir tiesības izsludināt izņēmuma stāvokli un veikt nepieciešamos pasākumus tā novēršanai, tostarp izmantot bruņotos spēkus mobilizācijā¹³⁴. Nedz likumā, nedz Satversmē nav nodalīta Valsts prezidenta un Ministru kabineta kompetence.

Autore nepiekrīt doc.Jāņa Plepa Darba grupas sēdē paustajam viedoklim, ka šo situāciju var atrisināt izmantojot interpretāciju, ka Valsts prezidentam šajā situācijā ir rezerves pilnvaras, jo nav nekāda prakses gadījuma, kad šī situācija tādā veidā atrisināta. Autore uzskata, ka Ministru kabineta pilnvaras izsludināt izņēmuma stāvokli pietiktu aprobežot ar iekšējiem nemieriem, savukārt prezidentam nodot ārējo uzbrukumu un draudu situācijas. Turklāt, ņemot vērā Satversmes 53.pantu, izdodot rīkojumu par bruņoto spēku izmantošanu ārēja apdraudējuma gadījumā, Valsts prezidentam tāpat ir nepieciešama aizsardzības ministra vai Ministru prezidenta kontrasignācija, kas principā nozīmē, ka šo lēmumu prezidents pieņem kopā ar atbildīgo nozari (aizsardzības ministriju).

Satversmē noteikts, ka kara laikam prezidents ieceļ virspavēlnieku.¹³⁵ Kara laika definīcija atrodama Nacionālās drošības likumā, kas paredz par kara laiku uzskatīt militāru iebrukumu vai kādu citu ārēju apdraudējumu¹³⁶, un šādā situācijā savas pilnvaras noteiktas arī Ministru kabinetam. Virspavēlnieka kompetencē ir vadīt valsts aizsardzību gadījumā, ja Ministru kabinets to nav spējīgs darīt¹³⁷, līdz ar to pat situācijā, kurā Valsts prezidents kara laikam ieceļ virspavēlnieku, Ministru kabinets saglabā primārās tiesības īstenot valsts aizsardzību. Šis regulējums atrisina jautājumu, kuram ir primārās tiesības īstenot valsts aizsardzības pasākumus – gan kara laikā, gan izņēmuma stāvoklī tas ir Ministru kabinets, tomēr joprojām nav skaidrības par to, kāds stāvoklis ārēja iebrukuma gadījumā valstī ir jāizsludina – kara laiks vai izņēmuma stāvoklis, jo gan valdībai, gan prezidentam ir tiesības ārēja iebrukuma gadījumā pieņemt atbilstošu lēmumu, un ne Satversmē, ne likumdošanas ceļā nav noteikts, kuras pilnvaras ir prioritāras.

---

¹³³ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 24.pants

¹³⁴ Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=255713> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 17.pants; Mobilizācijas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63407> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 3.pants

¹³⁵ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]. 42.pants

¹³⁶ Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 22.pants

¹³⁷ Turpat, 12.pants

4.2 Virspavēlnieka statuss

Latvijas regulējums, kurā noteiktas Valsts prezidenta pilnvaras kara laikam iecelt virspavēlnieku¹³⁸, ir tradicionāls un līdzīga pieeja vērojama arī citu valstu konstitūcijās, kā jau iepriekš darbā tika aplūkots.

Iepriekš apskatītajās citu valstu konstitūcijās netika noteikts detalizēts regulējums bruņoto spēku virspavēlnieka iecelšanai, vien norādīts, ka to dara valsts prezidents. Netika arī minēts, vai virspavēlnieks ir kāda cita amatpersona, vienīgi Somijas konstitūcijā norādīts, ka tas ir Somijas pilsonis¹³⁹.

No Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem izriet, ka Valsts prezidents, pat tad, ja viņš ir militārpersona, nevar pats būt bruņoto spēku virspavēlnieks kara laikā, jo Satversmē prezidentam amatu apvienošana ir aizliegta¹⁴⁰.

Darba grupas sēdē daudzi tiesību un aizsardzības jomas lietpratēji izteica viedokli, ka virspavēlnieka statusu kara laikā būtu jāpiešķir Ministru prezidentam vai aizsardzības ministram, jo tieši viņi savā ikdienas darbībā saskaras ar valsts nacionālās drošības un aizsardzības jautājumiem un to civilo kontroli. Savukārt bruņoto spēku iekšējo kontroli veic NBS komandieris, kas ir pakļauts aizsardzības ministram.¹⁴¹ Eksperti norādīja, ka šādu regulējumu varētu ietvert kādā no valsts drošības plāniem, un par to būtu zināms par valsts nacionālo drošību atbildīgajām institūcijām un amatpersonām.

Tomēr autore piekrīt pašreizējā Nacionālo Bruņoto Spēku komandiera Raimonda Graubes viedoklim¹⁴², ka esošais regulējums ir pietiekami efektīvs, jo elastīgi regulē virspavēlnieka iecelšanas mehānismu. Valsts prezidentam ir dota rīcības brīvība, izvērtējot pastāvošo apdraudējumu un tā raksturu, virspavēlnieka amatā iecelt piemērotāko personu.

Autore nepiekrīt, ka virspavēlnieka amatā būtu jānosaka Ministru prezidents vai aizsardzības ministrs, jo šīs amatpersonas, pirmkārt, nav militārās jomas profesionāļi. Ministru prezidentu Saeima apstiprina kā valdības vadītāju – politisku personu, kura reprezentē valsti un vada valdības darbu, savukārt aizsardzības ministra amatā ir politiķis, kuru šim amatam ir izvēlējis valdības vadītājs. Autore uzskata, ka kara laikam ieceltam

---

¹³⁸ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]. 42.pants

¹³⁹ The Constitution of Finland. Article 128. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]

¹⁴⁰ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]. 38.pants

¹⁴¹ Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=15836> [aplūkots 2016.gada 15.martā]. 13.pants

¹⁴² Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

bruņoto spēku virspavēlniekam ir jābūt militārās jomas lietpratējam, līdzīgi kā tas notiek miera laikā, izvēloties NBS komandieri.

Līdz ar to nav nepieciešamības mainīt pašreizējo regulējumu, jo tas ir adekvāts un samērā tradicionāls arī citu valstu konstitūcijās. Pašreizējais regulējums pietiekami efektīvi regulē karaspēka virspavēlnieka iecelšanas mehānismu kara laikā, atstājot Valsts prezidentam rīcības brīvību, izvēloties piemērotāko kandidātu.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Latvijas Republikas Satversmes 42., 43. un 44.pantā Valsts prezidentam noteiktās pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros ir mūsdienu laikmetam tradicionālas un krasi neatšķiras no citu valstu regulējuma, tomēr pastāv nianse, kuras ar interpretāciju vien nevar padarīt par mūsdienu sabiedrībā efektīvām, un tāpēc būtu nepieciešams mainīt esošo regulējumu.

2. Latvijas Republikas Valsts prezidentam piešķirtās tiesības valsts apdraudējuma gadījumā sasaukt Saeimu, kas lemj par kara pasludināšanu un uzsākšanu, salīdzinot ar citām parlamentārām republikām, ir salīdzinoši tradicionālas, tomēr ārvalstu praksē valsts galvai ir noteiktas tiesības pieņemt lēmumus par kara stāvokli arī bez parlamenta gadījumos, kad parlaments ir kavēts sanākt uz sēdi un pieņemt lēmumu. Šāda prakse būtu integrējama arī Latvijas regulējumā, lai efektīvi un mūsdienu tendencēm atbilstoši regulētu lēmumu pieņemšanas procedūru valsts nacionālās drošības apdraudējuma gadījumos.

3. Latvijas Republikas Satversmē ietvertais “kara pasludināšanas” jēdziens ir pretrunā ar Latvijai saistošajām starptautiskajām tiesībām. Lai arī, skatoties Satversmi kopumā, izriet, ka kara pasludināšana iespējama tikai pašaizsardzības gadījumos, kas ir atļauts instruments starptautiskajās tiesībās, ir nepieciešams grozīt Satversmes regulējumu, lai tas būtu adekvāts mūsdienu tiesiskajam regulējumam. Ņemot vērā citu valstu regulējumu, “kara pasludināšanu” būtu jāaizstāj ar “kara stāvokļa pasludināšanu”, kas ir atbilstošāks jēdziens.

4. Grozot pašreizējo regulējumu, un ietverot tajā tādu jēdzienu kā “kara stāvoklis”, būtu nepieciešams to sīkāk regulēt atsevišķā normatīvā aktā, šajā aktā tostarp ietverot arī cilvēka pamattiesību reglamentāciju kara stāvokļa laikā, līdzīgi kā tas izdarīts Ungārijas konstitūcijā vai Latvijas Republikas likumā *Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli*.

5. Valsts prezidenta tiesības īstenot nepieciešamos militārās aizsardzības soļus ārēja valsts apdraudējuma gadījumā pārklājas ar Ministru kabineta pilnvarām tādā pat situācijā izsludināt valstī izņēmuma stāvokli, tāpēc ir nepieciešams likumdošanas ceļā noregulēt šo pilnvaru robežas, nošķirot valdības kompetenci rīkoties tikai iekšēju nemieru gadījumā vai norādot, ka prezidentam ir rezerves pilnvaras.

6. Satversmē regulētie gadījumi, kad Valsts prezidentam ir tiesības spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus, ir novecojuši un neatbilst mūsdienu apdraudējumu attīstības tendencēm. Būtu nepieciešams grozīt Satversmes 44.pantu, izsakot to, piemēram, šādā redakcijā: *Ārēja valsts apdraudējuma gadījumā Valsts Prezidentam ir tiesība spert nepieciešamos militārās aizsardzības soļus. Līdz ar to Valsts Prezidents nekavējoties sasauca Saeimu, kura lemj par kara stāvokļa pasludināšanu.*

7. Diskutējams ir arī jautājums par kara laikam ieceltu virspavēlnieku un tā noteikšanu jau kādā normatīvā aktā vai nacionālās drošības plānā, tomēr vērtējot ārvalstu pieredzi un militārās jomas profesionāļu viedokli, var secināt, ka nav nepieciešams jau iepriekš noteikt bruņoto spēku virspavēlnieku, šādu statusu piešķirot, piemēram, Ministru prezidentam, jo pašreizējais regulējums, kad Valsts prezidentam ir rīcības brīvība izvēlēties noteiktā situācijā piemērotāko kandidātu, ir pietiekami adekvāts.

8. Valsts prezidentam piešķirtas pilnvaras defensīvās funkcijas ietvaros arī nominēt augstākās valsts militārās personas, kas praksē izpaužas Valsts prezidentam ierosinot Saeimai konkrētu kandidātu bruņoto spēku komandiera amatam, piemēram, nosūtot vēstuli, par to Saeima pieņem lēmuma projektu, kas tiek nodots deputātiem balsošanai.

9. Valstu normatīvajā regulējumā izplatīta prakse ir arī piešķirt prezidentam tiesības piešķirt un atņemt dienesta pakāpes, tomēr šādas pilnvaras prezidents var īstenot tikai ar attiecīgu kontrasignāciju. Praksē, Valsts prezidentam piešķirot dienesta pakāpi, tiek izdota pavēle Nr. X-v (ar X norādīts kārtas skaitlis) "Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu", un par šādu pavēli tiek izplatīts informatīvs paziņojums.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra:

1. Autoru kolektīvs Dr.iur. J. Lazdiņa zinātniskā vadībā. Latvijas valsts tiesību avoti. Valsts dibināšana – neatkarības atjaunošana. Dokumenti un komentāri. Rīga: TNA, 2015.
2. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības III 3., pārstrādātais izdevums, Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007.
3. Brownlie I. Principles of Public International Law 7th Edition. New York: Oxford University Press, 2008.
4. Cipeliuss R. Vispārējā mācība par valsti. Rīga: Izdevniecība AGB, 1998.
5. Constantijn Kortmann, Joseph Fleuren, Wim Voermans ; by Miluše Kindlová ... [et al.]. Constitutional Law of 10 EU Member States : the 2004 enlargement. Deventer : Kluwer, 2006.
6. Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
7. Konstitucionālo tiesību komisijas Viedoklis par Valsts prezidenta funkcijām Latvijas parlamentārās demokrātijas sistēmas ietvaros, 2011.gada 10.maijā. Pieejams:
http://www.president.lv/images/modules/items/Viedoklis_10maijs.pdf
[aplūkots 2016.gada 3.martā]
8. Kusiņš G. Juristi analizē Valsts prezidentes rīcību un Satversmes 81.pantu. Jurista Vārds, 2007.gada 20.marts, Nr.12 (465)
9. Latvijas Republikas 10.Saeimas ziemas sesijas 16. sēde 2011.gada 7.aprīlī. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/53> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
10. Latvijas Republikas 11.Saeimas pavasara sesijas septītās sēdes stenogramma 2014.gada 5.jūnijā. Pieejams:
<https://www.vestnesis.lv/op/2014/115.3?search=on> [aplūkots 2016.gada 21.aprīlī]
11. Likumprojekta “Grozījumi nacionālās drošības likumā” anotācija. Pieejams:
<http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/766FDA39154D8DCAC2257EF1004E7BFC?OpenDocument> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
12. Pleps J. Par Latvijas Republikas Satversmi: vēsture un mūsdienas. Grām. Latvijas Republikas Satversme. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2012.
13. Pleps J. Satversmes 72.pants. Jurista Vārds, 2007.gada 20.marts, Nr.12 (465)

14. Pleps J., Pastars E., Plakane I. Konstitucionālās tiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014
15. Saeimas darba grupa Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatu-grupas/par-darba-grupu> [aplūkots 2016.gada 3.martā]
16. Saeimas paziņojums Par ģenerālleitnanta Raimonda Graubes apstiprināšanu Latvijas Republikas Nacionālo bruņoto spēku komandiera amatā. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2014/111.2?search=on> [aplūkots 2016.gada 28.aprīlī]
17. Valsts prezidenta informācija Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2016/26.2?search=on> [aplūkots 2016.gada 28.aprīlī]
18. Valsts prezidenta Militārā padome. Pieejams: http://president.lv/pk/content/?cat_id=1132 [aplūkots 2016.gada 8.aprīlī]
19. Valsts prezidenta pavēle Nr.23-v Par virsnieka dienesta pakāpes piešķiršanu. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2012/179.8> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]
20. Vildbergs H.J., Feldhūne G. Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.

Normatīvie akti

1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti: starptautisks līgums. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/anostat.htm> [aplūkots 2016.gada 25.martā]
2. Ziemeļatlantijas līgums: NATO: starptautisks dokuments. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/52> [aplūkots 2016.gada 17.martā]
3. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2016.gada 3.martā]
4. Nacionālo bruņoto spēku likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=15836> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
5. Nacionālās drošības likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=14011> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
6. Militārā dienesta likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63405> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

7. Mobilizācijas likums: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=63407> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
8. Zemessardzes likums: LR likums. Pieejams: likumi.lv/doc.php?id=210634 [aplūkots 2016.gada 15.martā]
9. Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli: LR likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=255713> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
10. Valdības deklarācija. Pieejams : https://periodika.lndb.lv/periodika2-viewer/view/index-dev.html#panel:pp|issue:/p_001_lgzi1934n21|article:DIVL29|query:Valdības deklarācija|issueType:P [aplūkots 2016.gada 12.martā]
11. Aizsardzības ministrijas nolikums: Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.236. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=74716> [aplūkots 2016.gada 5.maijā]
12. Nacionālās drošības koncepcija (2015) 2.punkts. Pieejams: http://www.mod.gov.lv/lv/Par_aizsardzibas_nozari/Politikas_planosana/Koncepcijas/Nac_dros.aspx [aplūkots 2016.gada 12.martā]
13. The Constitution of the United States of America. Pieejams: <https://www.law.cornell.edu/constitution/overview> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]
14. The Constitution of the Republic of Estonia. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013003/consolide> [aplūkots 2016.gada 12.martā]
15. The Constitution of the Republic of Lithuania. Pieejams: <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192> [aplūkots 2016.gada 12.martā]
16. Constitution of The Republic Of Poland. Pieejams: http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194980 [aplūkots 2016.gada 12.martā]
17. The Constitution of Finland. Pieejams: <http://oikeusministerio.fi/en/index/basicprovisions/legislation/constitution.html> [aplūkots 2016.gada 12.martā]
18. The Constitution of the Republic of Hungary. Pieejams: <http://www.constitution.org/cons/hungary.txt> [aplūkots 2016.gada 12.martā]
19. Конституция Российской Федерации. Pieejams: <http://www.constitution.ru/index.htm> [aplūkots 2016.gada 1.maijā]

20. Constitution of the Republic of Estonia Amendment Act. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011001> [aplūkots 2016.gada 15.martā]

Juridiskās prakses materiāli

1. Par Radio un televīzijas likuma 46.panta sestās, septītās, astotās un devītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 58. un 91.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada 16.oktobra spriedums lietā Nr.2006-05-01. Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2006-05-01_Spriedums.pdf [aplūkots 2016.gada 30.aprīlī]
2. Review of the petition of the President of the Republic for the declaration of unconstitutionality of the Peacetime National Defence Act, passed on 8 November of 21 December 1994. Judgement of the Constitutional Review Chamber of the Supreme Court III-4/A-11/94 of 21 December 1994. Pieejams: <http://www.nc.ee/?id=476> [aplūkots 2016.gada 5.maijā]

Citi prakses materiāli

1. 2001.gada Jura Bojāra izstrādātais Satversmes projekts. Pieejams: http://www.saeima.lv/darbagrupa/SKMBT_36315090816400.pdf [aplūkots 2016.gada 12.martā]
2. Darba grupas Valsts prezidenta pilnvaru iespējamai paplašināšanai un ievēlēšanas kārtības izvērtēšanai 2016.gada 23.februāra sēdes videomateriāls. Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/saeimas-darbs/deputatugrupas/sezu-video-audio-ieraksti> [aplūkots 2016.gada 15.martā]
3. Nacionālās apvienības 10. Saeimā iesniegtais likumprojekts Nr. 297/LP10 Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/ADFC6C687AF5BE5DC225786500358F4E?OpenDocument> [aplūkots 2016.gada 18.martā]
4. Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 15.sēde. 1921.gada 26.oktobrī. Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammu izvilcums (1920 – 1922). Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana un apstiprināšana. Kompaktdisks. [B.v.]: TNA, 2006.

5. Satversmes Sapulces stenogrammas, IV sesijas 17.sēde. 1921.gada 2.novembrī. Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammu izvilks (1920 – 1922). Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana un apstiprināšana. Kompaktdisks. [B.v.]: TNA, 2006

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs “Latvijas Republikas Valsts prezidenta pilnvaras defensīvās funkcijas īstenošanā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Sintija Stivriņa _____

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Asoc.prof., Dr.iur. Annija Kārklīņa _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Valststiesību zinātņu katedrā

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____._____.2016.